
POLGÁRI JOG

Főszerkesztő :

Dr. MESZLÉNY ARTUR

Szerkesztik :

Dr. BECK SALAMON

Dr. VARANNAI ISTVÁN

Észrevételek a kényszerlikvidációs rendelethez.¹⁾

Irta: *dr. Meszlény Artur*

I. A Kfszr. (így jelölöm röviden a 850/1931. M. E. sz. rendeletet) az eddigi jogon azt a lényegbe vágó változtatást teszi, hogy a maga érvényesülésének körén belül (l. alább II. alatt) és az általa meghatározott közelebbi feltételek és módozatok mellett, az adós vagyonának értékesítését már nemcsak a 6340/1927. M. E. sz. rend. 4. §-a értelmében „az adós részéről vállalt fizetési kötelezettség teljesítésének biztosítására“, hanem a hitelezők kielégítésének céljára is elrendelhetőnek mondja ki, vagyis az adós vagyonát pénzzé teszik és a befolyt összeget az előnyös tételek és a külön kielégítési jogok kiegyenlítése után a hitelezők között követeléseik arányában felosztják. Mindez már a 6340/1927. M. E. sz. rend. alapján is bekövetkezhetett, mint végső jogkövetkezmény, ha az adóst más úton egyességi kötelezettségei teljesítésére szorítani nem sikerült, de míg e szerint ehhez az adós részéről előterjesztett és elfogadott ilyenértelmű ajánlat kell, addig a Kfsz. szerint ez beállhat az adós hozzájárulása nélkül is (l. alább); míg továbbá eddig a hitelezők összességének csak mintegy generális zálogjoga keletkezett az adós vagyonán, amely tehát az egyességi kötelezettségek teljesítésének csak biztosítésként szolgált, addig most az értékesítés elrendelése közvetlen kielégítési jogot ad a hitelezőknek azzal a bevaltott céllal, hogy az adós vagyona a hitelezők között

¹⁾ Részletek szerzőnek a csődönkívüli kényszerjegyzésről és felszámolásról szóló sajtó alatt levő művéből. (Komentárjának IV. kiadása).

aránylagosan felosztassék. Ezzel akarja — és remélhetőleg fogja — a Kfsz. elejét venni annak, hogy rosszhiszemű adósok a csőd megkésésével való fenyegetéssel kényszerítik a hitelezőket oly egyezség elfogadására, amelyet különben visszautasítanak.

Az értékesítés és felosztás a Kfszr. szerint behövekezhetik: 1. annak folytán, hogy az adós ilyértelmű egyességi ajánlatot tesz („értékesítésre is kiterjedő egyezség“, Kfszr. 1. §.); 2. annak folytán, hogy a hitelezők kvalifikált többsége az adós kvótális ajánlatát csak arra az esetre fogadja el, ha vagyontát értékesítés végett rendelkezésükre bocsátja („értékesítés feltételével elfogadott egyezség“, Kfszr. 3. §.); 3. annak folytán, hogy a kvótális alapon létrejött egyezséget az adós nem teljesíti, vagy az egyezség megkötése után egyéb oly tények állapíthatók meg, amelyek nagymértékben valószínűvé teszik, hogy az adós teljesíteni nem fog („értékesítés elrendelése egyezség után“, Kfszr. 64. §.), és végül, mint a 3. pont egy külön kiemelt esete, 4. annak folytán, hogy az adós ellen még az eljárás befejezése előtt végrehajtást kértek s a hitelezők kvalifikált többsége az értékesítés elrendelését kéri (11. §.). Látnivaló, hogy csak a fenti 1. pont alatti alternatíva előfeltételei esnek egybe a 6340/1927. M. E. sz. rend. előfeltételeivel.

Az elmondottakból kitűnik, hogy a Kfszr. hatálya alá eső adós egyességi ajánlata, illetőleg a részéről a Ke.-eljárás megindítása iránt előterjesztett kérelem ezentúl egyúttal ahhoz való hallgatólagos hozzájárulását is jelenti, hogy vagyontát adott esetben a Ke.-eljárás keretében értékesítik és felosztják. Eddig a kereskedő adós azzal a tudattal terjesztett elő Ke.-kérelmet, hogy ha az egyezséget létrehozni nem sikerül, vagy a bíróság a jóváhagyást megtagadja, vagy az eljárást megszünteti, ellene hivatalból csődöt nyitnak (R. 88. §.). Ez ezután is megmarad, de hozzájárul mint további fenyegetés az, hogyha a fent röviden jelzett esetek valamelyike beáll, vagyontát még a Ke.-eljárás keretében értékesítik és felosztják. Ez a mai joghelyzet szerint annyiban enyhébb fenyegetés a csődnél, hogy az ezzel járó becsületbeli és büntetőjogi jogkövetkezmények egyrésze a Ke.-értékesítés során nem áll be, de annyiban szigorúbb, hogy az egyezség immár megszűnt az adós üzlete folytatásának lehetővé tételét mint célt szolgálni (v. ö. R. Bevezetése), mert az értékesítés és felosztás folytán az adós üzlete megszűnik, feloszlik s csak az marad hátra számára, hogy vagyon nélkül, hitel nélkül megkísérlelheti új exisztencia megalapítását.

Az értékesítési eljárás fent megjelölt célja folytán a Ke-eljárásnak magának is nem többé egyedüli célja az egyezés létrehozása, hanem célja azonossá válik a csődeljárás céljával: a hitelezők aránylagos kielégítésével. Ehhez képest az eljárást értékesítés esetében nem az egyezséget jóváhagyó végzés jogerőre emelkedésével, hanem rendszerint az értékesítés megtörténte után kell befejezetté nyilvánítani. (Kfszr. 10. §.) Mint-hogy pedig a Ke-eljárásnak magának ténybeli előfeltétele is ugyanaz, mint a csődé, t. i. az adós fizetőkép-telensége, illetőleg passzivitása (R. 1. §.): joggal állítottam fel a wieni nemzetközi hitelvédelmi kongresszuszon¹⁾ azt a kettős tételt, hogy a) a kényszerfelszámolás csőd, és b) a csőd kényszerfelszámolás. Ebből és jelesül az a) alatti tételből azt a következtetést vontam le, hogy a kényszerfelszámolási eljárás sem nélkülözheti azokat az alapvető anyagi és eljárási garanciákat, amelyeken a csődéljárás épül, s hogy jelesül itt is gondoskodni kell az értékesítendő vagyon állagának kitisztázásáról, (visszakövetelés, elkülönítés, l. alább), a követelések fennállásának és összegének megbízható megállapításáról, a megtámadható jogcselekmények hatálytalanításáról és a tömegtől elvont vagyonnak a tömeg részére visszatszolgáltatásáról, s hogy tehát az a szándékos felületes-ség, amellyel a Ke-eljárás eddig ezeket a kérdéseket kezelte, most már nem helyénvaló, mert egészen más az, ha a bíró csupán a szavazati jog megadása vagy megvonása szempontjából nagyjában tájékozódik a követelések felől, mintha az adós vagyonát pénzzé teszik és felosztják, amikor is az, aki ebből az osztozkodásból valami okból kimaradt, követelésére körülbelül kereszttet vethet.³⁾ E megfontolások készítették arra is, hogy a fizetőkép-telenségi jog egészét felölelő törvénytervezetben²⁾ a kényszerfelszámolást nem olvasztottam be a Ke-eljárásba, mint a Kfszr., hanem ezt követő önálló eljárásmódként konstruáltam, amelyben bár a lehetőség leegyszerűsítve, de mégis alkalmazni kívántam a csődjogi elveket és biztosítékokat.

A Kfszr. semmit sem változtat a Ke-eljáráson abban az irányban, hogy ezentúl a követelések megállá-

¹⁾ Festschrift 23. l., Protokolle 29. l.

²⁾ A fizetőkép-telenség jogviszonya. Törvénytervezet felvilágosító észrevételekkel. Az OHE megbízásából. Budapest 1928.

³⁾ Magáévá teszi most ezt az álláspontot a budapesti ügyvédi kamara felterjesztése az igazságügyminiszterhez a fizetőkép-telenségi jog reformja tárgyában, Ügyvédi Kamarai Közlöny 71. s. k. l.

pítása a csődfelszámoláshoz hasonló eljárás útján történjék, s tehát meghagyja azt az eddig követett nagyvonalúságában, noha ez a pont az eddigi eljárásnak is különös gyengéje volt, kivált az OHE. bekapcsolása óta, amely bírói hatalommal nem rendelkező szerv, nem hatóság (R. 32. §.), s amely előtt lefolyó eljárást a bíró hivatalból csak szűk korlátok között bírálhatja felül. A Kfszr. érészbeli rendelkezései csak az ú. n. új követelésekre vonatkoznak (4. §. 3., 4. bek., 6. §. 2. bek.). A köztudatba tehát erősen bele kell vinni azt a megállapítást, hogy a Ke.-tárgyalásról való elmaradásnak súlyos következményei lehetnek abból a szempontból is, hogy más hitelező kifogás alá eső követelése kifogásolás nélkül marad vagy hogy az adós, a vagyonfelügyelő vagy egy másik hitelező által támasztott kifogásnak a bíró utóbb helyt ad — amiről legjobb esetben az egyezséget jóváhagyó végzés indokolása tartalmaz valami felvilágosítást — s ezzel a követelés sorsa praktice megvan pecsételve, mert a felosztásnál ez az irányadó lévén, a fennmaradó rendes perút rendszerint írott malaszt. A bíró számára pedig ez a joghelyzet azzal a kötelességgel jár, hogy a jövőben alaposabban foglalkozzék a bejelentett követelések tekintetében tett kifogásokkal, mert azok felől elfoglalt álláspontja immár nemcsak a szavazati jog, hanem a felosztásnál a hitelezőre jutandó összeg tekintetében is irányadó. Fokozott jelentőségre emelkednek ennek folytán az egyezség ellen a R. 33. és 34. §-ai értelmében tehető észrevételek is, mert az OHE. a követelés ellen tett kifogást csak regisztrálja, de még a szavazatok összeszámlálásánál sem veszi számba (R. 29. §. 1. bek.), annál kevésbé bocsátkozhatik a kifogásolt követelés fennálltának, összegének, lejárt voltának stb. elbírálásába, a bíró pedig csak az egyesség jóváhagyása kérdésében dönt (R. 35. §., 2180/1927. M. E. sz. rend. 4. §.), ami körül őt csak az érdeklő, megvan-e a megkívánt többség, vagyis a követeléseket csak a szavazati jog tekintetében teszi vizsgálatá tárgyává. Itt kell tehát változásnak beállania és egyfelől helyt kell adni oly észrevételezésnek is, amely kizárólag vagy egyebek között követelés kifogásolására vagy ily kifogás figyelmen kívül hagyására irányul, másfelől pedig a bírónak ki kell terjeszkednie ily kifogások érdemleges eldöntésére, tekintet nélkül arra, vajjon ez az egyezség jóváhagyása, a jóváhagyás megtagadása vagy az eljárás megszüntetése szempontjából releváns-e.

Ami a megtámadás kérdését illeti: mivel nincs csődönkívüli megtámadási törvényünk, s mivel a Kfszr.

semmi rendelkezést nem tartalmaz, nincs mód arra, hogy az értékesítési eljárás során az OHE. vagy a vagyongfelügyelő támadójogot érvényesítsen, a tömegeből bármily rosszsziszeműen elvont vagyont a tömeg számára visszaszerezzen és a felosztás alapjához kapcsoljon. Az, hogy a Kfszr. erészbzen semmiféle rendelkezést nem tartalmaz, súlyos hiány, annál súlyosabb, mert az OHE. vagy a vagyongfelügyelő személyében meglenne az a hivatott felperes, aki támadóként felléphessen, s így elesik a csődönkívüli támadójog ellen érvényesített ama legfőbb agály, hogy kit illessen meg a kereseti jog. Ha tehát idevágó jelenségek nagyobb mértékben mutatkoznak, nem marad egyéb hátra, mint megbuktatni az egyezséget és az adóst csődbe kergetni. Ez persze szaporítani fogja azokat az eseteket, amikor a Kfszr. intenciója nem érvényesül és a hitelezők fedezete a drága és hosszadalmas csődeljárás során elúszik.

II. Az értékesítés és felosztás alapjául az adósnak csak végrehajtás alá vonható vagyontárgyai szolgálnak (v. ö. Cst. 1. §.). Közömbös, vajjon a vagyontárgy már a Ke.-kérvény beadásakor az adós vagyónában volt-e, vagy csak utóbb kerül abba bele, akár az értékesítési vagy felosztási eljárás során is. Az eljárást csak akkor lehet befejezetté nyilvánítani, ha az adós minden értékesíthető vagyontát értékesítették (Kfszr. 11. §. 2. bek.) és felosztották (Kfszr. 6. §.). Viszont ha valamely vagyontárgy az eljárás során joghatályosan kikerül az adós vagyónából, az felszabadul a nexus alól. Az értékesítő szerv kezeli az adós vagyontát, rendelkezései tehát a hitelezők irányában hatályosak (Kfszr. 8. §. 1. bek.). Hogy az adós maga, az OHE. vagy a vagyongfelügyelő az értékesítés megkezdéséig az adós vagyontárgyai felől hogyan rendelkezhetik hatályosan, ez az általános szabályok szerint ítélandó meg. (v. ö. különösen R. 20., 21., 27., 46. §§.).

Az értékesítési eljárás során is megeshetik továbbá, hogy az adós vagyónában olyan vagyontárgyak vannak, amelyek nem ehhez, hanem más vagyonghoz tartoznak. A Cst. 42—46. §-ait és az azok alapján kifejlődött jogelveket meglehetősen szorosan lehet és kell az értékesítési eljárás során is alkalmazni, beleértve felfogásom szerint a Cst. 44. §-ában szabályozott droit de suite-et is. Az e körben keletkezhető perekben az értékesítési eljárás során az adóst az értékesítő szerv képviseli (Kfszr. 8. §. 2. bek.).

A mondottak megfelelően állanak az u. n. elkülönítési követelésekre is, amelyeket a Cst. 51. §-a ugyan helytelenül a külön kielégítésre jogosult hitelezők kö-

vetelése sorában tárgyal, de egyébként lényegben helyesen szabályoz. E rendelkezés kiterjed a K. T. 62. §-ában szabályozott alkalmi egyesülés tagjaira is (C. 2547/1920. sz. Ker. Jog. 1921. febr.).

A most kifejtettekre a Kfszr. maga annyiban tartalmaz utalást, hogy az értékesítést „mások jogainak sérelme nélkül” írja elő (1. §. 1. bek. 6. §. 1. bek.) és hogy az értékesítést „az adós igénybevehető vagyona” tekintetében kell elrendelni (2. §. 1. bek.).

III. Az értékesítés elrendelése nincs elválthatatlanul beépítve az OHE előtt folyó magánegyességi eljárásba, mert felmerülhet akkor is, ha az adós már a Ke.-kérvény beadása előtt megkísérelte sikertelenül a magánegyesség létrehozását és az ügy most közvetlenül a bíró elé kerül. Ugyanez a dolgok rendje akkor, ha az OHE előtt csak kvótális ajánlat feküdt, ott értékesítési határozatot hozta a bíró, a melytől a meglévő 75 százalékos tőketöbbséget nem lehetett elérni s ezért kerül az ügy a bíró elé. Mindkét esetben a bíró dolga, hogy a hitelezőknek módot adjon az értékesítési határozat felől való szavazásra s evégből nem kell külön tárgyalást tartania, hanem ezt a kérdést is az egyességi tárgyaláson tisztázza (R. 67. §).

Más a helyzet abban a talán normális esetben, amikor ily értékesítési határozat a kötelező magánegyességi eljárás során jön létre. Ebben az esetben a Kfszr. a bíró előtt tárgyalás megtartását írja elő, amelyen az érdekelteket meghallgatja, a netán szükséges bizonyítást felveszi, az összes körülményeket mérlegeli és mindezek alapján dönt afelől, jóváhagyja-e az egyességet az értékesítés feltételével vagy tagadja-e meg a jóváhagyást.

Akár bíró előtti, akár kötelező magánegyességi eljárás folyik, a bíró csak akkor hagyhatja jóvá az értékesítés feltételével elfogadott egyességet, ha a Kfszr. 3. §. 3. bek.-ben körülírt körülmények fennforgását *causae cognitio* alapján megállapítja. Ellen esetben a jóváhagyást meg kell tagadni. A bíró nem térhet el a hitelezői határozatban megszabott feltételtől és nem hagyhatja jóvá már ekkor pl. a kvótális egyességet értékesítés elrendelése nélkül (v. ö. Kfszr. 3. §. ut. bek. és alább) vagy más időmeghatározás vagy módozatok mellett, mint ahogyan a hitelezői határozat szól. Legfeljebb szövegezésbeli eltérések, nyilvánvaló elvétel kiigazítása és hasonlók engedhetők meg, amik nem befolyásolják a hitelezői határozatban kifejezésre jutott akaratnyilvánítás tartalmát.

Természetes, hogy ha a jóváhagyás megtagadásának egyéb oka már fennforog, tárgytalan az értékesítés

feltételével elfogadott egyesség jóváhagyása, s ugyanez áll, ha az eljárást valamely akár kényszerítő, akár fakultatív ok miatt a bíró megszüntetendőnek találja.

Szankció nélküli kívánsága a Kfszr.-nek, hogy a bíró a tárgyalást legfeljebb nyolcadnapra tűzze ki, lehetőleg nyomban határozzon és ha bizonyítást kell felvenni vagy hivatalból valamely adatot beszerezni, az új határnapot legfeljebb nyolcadnapra tűzze ki, ugyasintén, hogy előterjesztés esetében a törvényszék tanácsa 8 napon belül határozzon. Sem e tárgyalás, sem a Kfszr. 3. §. ut. bek. értelmében kitűzött tárgyalás elhalasztásának nincs helye; a R. 62. §-a a kötelező magánegyességi eljárás alapján kitűzött tárgyalásra nem nyer alkalmazást, s az értékesítés kérdésében a bíró előtt folyó eljárásban sem.

Ha a bíró az értékesítés feltételével elfogadott egyességet jóváhagyja, egyuttal az értékesítést is elrendeli, egyben megjelöli „a hitelezők javaslatához vagy a (kik között?) létrejött megállapodáshoz képest“ (Kfszr. 5. §. 1. bek.), hogy az értékesítést ki foganatosítsa: az OHE-e vagy annak díjtalan ellenőrzése mellett más-e és kicsoda (Kfszr. 5. §. 1. bek.).

Ha ellenben a bíró a jóváhagyást megtagadja, a Kfszr. a hitelezőknek egy további alkalmat ad arra, hogy most már szavazzanak afelől, vajjon az egyességet az értékesítés feltétele nélkül nem fogadják-e el. Mint-hogy ugyanis a bíró a hitelezői határozatot főként abból a szempontból bírálja felül, vajjon az adóson nem-e esik sérelem azzal, hogy az egyességet csak az értékesítés feltétele mellett fogadják el (v. ö. Kfszr. 3. §. 2. bek. és alább alatt) a jóváhagyás megtagadásának oka rendszerint az lesz, hogy a bíró az értékesítés feltétele nélkül is biztosítotttnak látja az egyesség teljesítését. Mivel azonban ő egyoldalúlag nem módosíthatja az egyességet (l. fent) a hitelezőknek választaniok kell az ajánlat feltétlen elfogadása vagy az eljárás megszüntetése és a csődnyitás között. Az evégből megejtendő szavazásnál ismét a R. 75. §-ában meghatározott többség kívánatik meg.

A megkívánt alakszerűség tehát csak annyi, amennyi minden beadványhoz szükséges (Pp. 137., 134. §-ok, 100. §. 2. bek.).

A kérelmet — elég nehézkesen — a kérelem mellett leszavazott hitelezőknek kell előterjeszteni. Ha tehát ügyvéd képviseli, a meghatalmazást valamennyinek alá kell írni, ellenesetben a kérvényt kell valamennyinek aláírni és két-két tanuval aláírásukat előttemeztetni. A kérelemhez lehetőleg (vagyis amennyiben az adósnak

ügy tetszik) csatolni kell az „új hitelezőknek“ az adós által aláírt jegyzékét.

A kérelem előterjesztését hitelezői határozat hozatalának kell megelőznie (jelen §. 2. bek.). A határozatnak ki kell terjeszkednie az értékesítés idejére és módzataira is. V. ö. érzében fent a Kfszr. 3. §-ánál I. alatt.

IV. A Kfszr. 4. §-a értelmében előterjeszthető értékesítési kérelem teljesítésének anyagi előfeltétele az, hogy az adós az egyesség teljesítésében késedelemben van vagy az egyesség megkötése után oly tények derülnek ki, amelyek az adott gazdasági helyzetet is mérlegelve nagymértékben valószínűvé teszik, hogy az adós egyességi kötelezettségeit teljesíteni nem fogja. Vajjon az eltérő dikcióval a Kfszr. a. 3. §. bek. hasonló rendelkezésétől eltérő ténybeli előfeltételeket is kívánt-e jelezni: kétséges. Nem hinném jelesül, hogy a Kfszr. itt ki kívánta volna zárni, hogy a bíró az adós üzleti viszonyait is mérlegelje, hogy a „gazdasági helyzet“ és az „adott gazdasági helyzet“ és a „nagymértékben valószínű“ között valami szándékolt eltérés állana fenn, végül, hogy az üzleti eredmény kiemelése a 3. §-ban és ennek mellőzése a jelen §-ban valamit jelentene. Az anyagi ténybeli előfeltételeket tehát a két esetben azonosoknak tekintem.

V. Az adóst a tárgyaláson eskü alatt hallgatja ki a bíró afelől, minő új követelések keletkeztek ellene a Ke.-eljárás megindítása óta. Vallomására a bíró az adóst meg is esketheti, de a megesketést mellőzheti is. Az eskü alatti kihallgatásnak nyilván az a célja, hogy az új követeléseket a felosztásnál a Kfszr. 7. §-ában foglalt rendelkezések értelmében figyelembe lehessen venni. Ezért kell az OHE-nek, a vagyonfelügyelőnek és a hitelezőknek alkalmat adni a tárgyaláson arra is, hogy az új követelések ellen kifogással élhessenek. Az ilyen kifogásolt vagy egyébként vitás vagy bizonytalan új követelésekkel éppúgy kell elbánni, mintha régiek volnának (Kfszr. 6. §. 2. bek.), csak a felosztási kulcs tekintetében van különbség (Kfszr. 7. §.). Persze az adós eskü alatti vallomása, mint a követelés fennálltát és összegét: eldöntő egyedüli bizonyíték nem megnyugtató. Az egyességi bíró érzébeli álláspontja nem is res judicata a követelés érdeme tekintetében, amire nézve nyitva áll a per rendes útja. A felosztásnál azonban mégis az dönt, vajjon a bíró a követelés fennálltát valószínűnek tartja-e és mily összeg erejéig (Kfszr. 6. §. 2. bek. a végén), mert ha nem: nem rendeli el annak biztosítását, az adós vagyont szétosztják és a hitelező legjobb esetben egy papiros-ítéletet kap. Fontos tehát itt

is, hogy a bíró ne zárja el a hitelezőt attól, hogy kifogásolt követelésének fennálltát és összegét az adós eskü alatti vallomásával szemben is valószínűsíthesse, s ennek eredményéhez képest döntse el, vajjon esküre bocsátja-e az adóst. Ebből annak szükségessége is folyik, hogy a bíró esetleg egyes követelések tekintetében megeskesse az adóst, mások tekintetében pedig mellőzze a megeskétést.

Ha az adós az eskü letételét megtagadja, az eljárást meg kell szüntetni (R. 85. §. 4. p.). Vajjon ugyanez-e annak is a szankciója, ha az adós megtagadja a vallomástételt vagy az állításait támogató könyvek, levelezés és egyéb feljegyzések felmutatását, vagy ha állításai nyilván valótlanok? E kérdéseket a Kfszr. nyitva hagyja, noha főlöszleges bizonyítani, mily nagy a gyakorlati fontosságuk. Fölötte kívánatos lenne, hogy az eljárás megszüntetését ezek a ténykörülmények is maguk után vonják, miért is ajánlanám e rendelkezés ily értelmű extenzív magyarázatát. Enélkül az eskü alatti kihallgatás nemcsak hogy nem szolgálja kellőképp az új követelések felderítésének célját, hanem könnyű módot ad az adósnak követelések koholására, eltitkolására és egyes hitelezőkkel való összejátszására. V. ö. R. 15., 86. §-okat is.

A kérelemhez csatolt jegyzéket — úgy hiszem — helyes lenne a bírónak a megállapított tényállásnak megfelelően bírói tollal (talán vörös tintáva) kiigazítani, hogy mintegy az új hitelezők táblás kimutatása gyanánt szolgáljon. Ez talán a Kfszr. intenciója is, amikor a jelen §. ut. bek.-ben „az új hitelezők jegyzéké”-ről mint valami már meglévő instrumentumról beszél.

Az eskü alatti kihallgatás intézményének ide átvitele folytán bizonyos inkongruencia támadt a Ke-eljárás két szaka: az egyesség jóváhagyása előtti és utáni szaka között, mert az adós jóváhagyás előtt esküt tesz (R. 66. §.), jóváhagyás után pedig ugyanazon fajta ténykörülmények felöl eskü alatt kihallgatják. Az eltérésnek nincs belső jogosultsága.

VI. A Kfszr. 5—9. §-ai szabályozzák nagy vonásokban az értékesítési és felosztási eljárást. Ennek az öt §-nak kell az egész Csödtörvényt pótolni. A szabályozás e vázlatosságának egyik jogpolitikai oka nyilván az, hogy az értékesítő és felosztó szervek lehető kevésbé legyenek kötve merev szabályokhoz avégből, hogy módjuk legyen minél szabadobban, kommerciális elvek szerint eljárni és az adott esetben legmegfelelőbbnek látszó értékesítési módot igénybevenni. Ezért a jelen §. 1. bek.

2. mond. csupán általános direktivaként szabja meg, hogy az értékesítésnek akként kell végbemennie, hogy egyfelől a szakmabeli vállalatok üzleti érdekei a lehetőség szerint meg legyenek óva, másfelől a hitelezők érdekei lehetőleg biztosítva legyenek. Az első kívánalom főként arra céloz, hogy az értékesítés ne járjon árron-tással és ne támasszon versenyt a szakmának, jelesül tehát kerülje nagyobb mennyiségű árúnak egyszerre a piacra dobását stb. A második kívánalom nyilván arra irányul, hogy az adós vagyontát minél kedvezőbben igyekezzenek értékesíteni, hogy a felosztási alap és ezzel az egyes hitelezőre jutó hányad abszolút összege minél nagyobb legyen. Úgyane kívánalom az oka annak, hogy a Kfszr., ellentétben a Csódtörvénnyel (158. §.), nem írja elő elsősorban a nyilvános árverésen való értékesítést, miként ezt még a 6340/1927. M. E. sz. rend. 4. §-a is tette, hanem csak annyit mond, hogy a fogantatosításnak a vagyonfelügyelő meghallgatása után, nyilvános árverés útján vagy más alkalmas módon kell történnie.

Az értékesítés befejezéséig az értékesítő szerv kezeli és képviseli az adós vagyontát (Kfszr. 8. §.). Mint idegen vagyon kezelője számadással és jelentéssel tartozik (Kfszr. jelen §. 3. bek.), a rendes vagyonkezelő gondosságára van kötelezve (v. ö. Cst. 100. §. 2. bek., M-jogi Tkv. Tjav. 1624. §.), amelynek elmulasztásából eredő minden kárért felelős (M-jogi Tkv. Tjav. 1709., 1111—1116. §-ok). Az adós igénybevehető vagyontához tartozó vagyontárgy tekintetében őt megbízatása körén belül korlátlan rendelkezőjog is illeti (Cst. 100. §. 1. bek.), s jóhiszemű harmadik személyekkel szemben ily rendelkezése akkor is hatályos, ha azzal megbízatása körét netán túllépte volna (arg. ex: M-jogi Tkv. Tjav. 563. §., v. ö. Szerző felszólalásait a Magyar Jogászegyletben a rendelkezés kérdésében, Magyar Jogászegyleti Értekezések Új folyam XXI. k. füz. — ez idő szerint még sajtó alatt.) Jóhiszemű harmadik személy érésben az a szerződő fél is, aki súlyos gondatlanság nélkül nem tud a vagyonkezelő rendelkezőjogának hiányáról vagy korlátjáról (uott). Az értékesítő szervet továbbá minden egyes hitelezővel szemben felvilágosítás adásának kötelezettsége is terheli (jelen §. 2. bek.). Az értékesítő szervnek számadási kötelezettsége azonban a jelen §. rendelkezéseinek betartásával konzumálva van s ha ennek eleget tett, őt nem lehet magánjogi alapon — számadási perrel vagy számadás helytelenségének megállapítása iránti perrel (Pp. 130. §. 2. bek.) — még külön

számadásra szorítani. Hogy azonban a Ke.-bírónak állanak-e és minő kényszereszközök rendelkezésére, ha az értékesítendő szerv a számadásra vagy jelentéstételre vonatkozó utasításnak ellenszegül: erre a Kfszr. nem ad feleletet. Helyes lenne a Cst. 104. §-át analogice alkalmazni, noha tudatában vagyok annak, hogy ehhez bizonyos merészség kell. De Cst. 162., 163. §-ainak, illetőleg a Ppé. 23. §. ut. bek.-nek a rendelkezéseit is analogice kell majd alkalmazni, mert a Kfszr. arról sem rendelkezik, lehet-e, hogyan és kinek a számadás ellen kifogást emelni és hogyan kell ily esetben eljárni. A felhívó rendelkezések erre megadják az utmutatást, csak a „csődbiztos“ helyébe az eljáró bírót, a „csődválasztmány“ helyébe az OHE-t és az „új tömeggondnok“ helyébe a vagyonfelügyelőt kell beállítani.

A Kfszr. 5. §. ut. bek. több magától értetődő rendelkezés mellett a bírót arra utasítja, hogy a Ke.-eljárást nyilvánítsa befejezetté, ha azt látja, hogy az adós az értékesítési eljárást meghiusítani törekszik vagy hogy az adós vagyonából a kvótális hitelezőkre számottevő kielégítési alap nem maradna. Mindenekelőtt az tűnik fel, hogy a Kfszr. nem az eljárás megszüntetését, hanem befejezetté nyilvánítását rendeli, aminek a Kfszr. 10. §. 2. bek. értelmében általában csak akkor van helye, ha az egyesség teljesítve van vagy a vagyon értékesítve van és fel van osztva. Ez itt annál feltűnőbb, mert a befejezetté nyilvánítás folytán a bíró, a vagyonfelügyelő, az OHE és az értékesítő szerv egyaránt beszüntetik működésüket és az adós visszanyeri szabad rendelkező jogát. Még a vétkes bukás büntetőjogi következményeitől sem kell félnie, mert ilyenek csak csalárd bukás esetében fenyegetik (1916:V. t.-c. 4. §.) Az adósnak tehát tökéletesen sikerült az, aminek szankciójaképp e rendelkezés többek közt fel van állítva: meghiusította az értékesítési eljárást. Figyelembe jön továbbá, hogy az adott esetben vagy értékesítéses egyesség jött létre, amelyet a bíró jóváhagyott é a jóváhagyó végzés jogerős vagy pedig utólagosan lett az értékesítés elrendelve: s most ime egyszerre abbamarad minden, s még csődnytás sem történik hivatalból, mert ehhez az eljárás megszüntetése lenne szükséges. Mindez kétségekívül technikai hiba, még akkor is, ha valami súlyos gyakorlati következményekkel azért nem jár, mert ha az adós önként nem teljesíti az egyességet, a hitelezők végrehajtást vezethetnek és csődöt kérhetnek ellene. Technikai hiba azért, mert hiszen mindezt a hitelezők megtehették a Kfszr. nélkül is, ha tehát arra szükség volt, bizonyára nem az volt a

cél, hogy post tot discrimina rerum ugyanaz történjék, mint a Kfszr. nélkül. Arra azonban mindenesetre jó a rendelkezés, hogy ha a bíró azt látja, hogy az értékesítés elrendelésekor tévedett, a dolgok nem úgy alakultak, mint ahogyan várni lehetett, a hitelezők számottevő kielégítéshez nem fognak jutni, vessen véget az eljárásnak és bízza az egyességet a maga sorsára.

VII. Az egyetlen mélyreható változás, amelyet a Kfszr. a R. konstrukcióján tenni kénytelen volt az, hogy az értékesítési eljárást szervesen bele akarván illeszteni a Ke.-eljárásba, az utóbbinak befejezetté nyilvánítását ki kellett tolnia arra az időre, amikor az értékesítés és felosztás is befejeződött. Ennek folytán nem volt többé fenntartható a R. 84. §-ának az a rendelkezése, hogy az eljárást akkor kell befejezetté nyilvánítani, ha az egyességet jóváhagyó végzés jogerőre emelkedett. Ez a két időpont most a Kfszr. hatályának körében kettéválik: a jóváhagyó végzés jogerőre emelkedése után megkezdődik az értékesítési eljárás s csak ennek lebonyolítása után lehet a Ke. eljárást befejezetté nyilvánítani. A jelen §. azonban ezen a szükségszerű következményen egy jelentős lépéssel túlmegy: a Ke.-eljárást akkor sem engedi többé mindjárt a jóváhagyó végzés jogerőre emelkedése után befejezetté nyilvánítani, ha értékesítést nem rendeltek el, hanem az egyesség teljesítését elvileg belevonja a Ke.-eljárás körébe s a befejezetté nyilvánítást az önkéntes teljesítés esetében is kitolja annak megtörténte utánra.

Ezzel el van hagyva az az elvi alap, hogy a Ke.-eljárás célja kizárólag az egyesség létrehozása s hogy annak teljesítése már kívül esik az eljárás keretén (fent l.) s lényeges továbbfejlesztése állott be annak az egyetlen kivételnek, amelyet ez elv alól elsőnek a magyar Ke.-rendelet tett meg 1915-ben, hogy t. i. az adós által elismert követelések erejéig az egyesség alapján kielégítési végrehajtásnak van helye (R. 93. §.). Most már tehát a Ke.-eljárás célja az egyesség létesítésén túlmenőleg az egyesség teljesítésének kikényszerítése is, és pedig, ha értékesítés el van rendelve, az ezzel való fenyegetéssel mint szankcióval, ha pedig nincs elrendelve, az adós önkéntes, illetőleg a R. 93. §.-ából folyó végrehajtás szankciója alatt álló teljesítésével, amely azonban mindig átváltozhatik értékesítési eljárássá (Kfszr. 11. §. 1. alább). Az adós joghelyzete között az egyesség jogerős jóváhagyása előtt és után értékesítés hiányában csak az a különbség áll be, hogy 1. az ellenőrző közegek működése megszűnik, ha csak az egyesség másként nem intézkedett (Kfszr. 11. §. ut. bek.) és 2. a

clausula cassatoria hatálya a befejezetté nyilvánítás előtt nem áll be (jelen §. ut. bek.).

Ama fentérintett elv alól, hogy t. i. a Ke.-eljárást csak az egység teljesítése vagy a teljesítésnek értékesítés útján való kikényszerítése után lehet befejezetté nyilvánítani, eltérés van akkor, ha az értékesítési eljárást valamely okból nem viszik végig, hanem az abban marad. Ilyen okul hozza fel a Kfszr. mindenekelőtt azt az esetet, ha az adós az értékesítési eljárást meghiusítani törekszik vagy a kvótális hitelezők számára az értékesítésből előreláthatólag számbavehető hányad nem fog jutni (5. §. ut. bek.) További három ily esetet a jelen §. 2. bek. 1—3. pontjai sorolnak fel. Mind a három eset a 6340/1927. M. E. sz. rend. alapján kikötött értékesítésre vonatkozik, a 2. és 3. pont ezen felül a Kfsz. körébe eső értékesítésre is. A Kfszr. 5. §-áról már fent kifejtettük, hogy helyesebb lett volna erre az esetre az eljárás megszüntetését kimondani. Ott is nyilván az a konstrukciós aggály tartotta vissza ettől a jogalkotót, hogy most immár az egység teljesítése a Ke.-eljárás keretébe tartozik, tehát azt nem lehet megszüntetni sem, amíg a teljesítési határidők le nem jártak. Ezzel a felfogással kongruál a jelen §. 2. bek. 2. pontjában foglalt rendelkezés is. Annak az egy jogkövetkezménynek a levonása azonban az egész vonalon elmaradt, hogy ha már az egység teljesítése a Ke.-eljárás keretébe be van vonva, akkor annak nemteljesítése egy jelentőségű a legfontosabb bírói meghagyással szemben való ellenszegüléssel, aminek az eljárás megszüntetését kellene maga után vonnia (V. ö. R. 85. §. 2—4. p., 86. §.), már csak azért is, hogy a csőd automatikusan beálljon (R. 88. §.). Így most bizonyos mértékig légüres tér keletkezik, akár a Kfszr. 5. §-ának esete áll be, akár az OHE, a 6340/1927. M. E. sz. rend. körében lemond az értékesítésről, mert az eljárást befejezetté kell nyilvánítani anélkül, hogy az egység teljesítve lenne s anélkül, hogy annak önkéntes teljesítésére a legesekélyebb remény is fennállana. S ugyanez a helyzet, ha az egység teljesítésének véghatárideje letelt és az adós nem vagy csak részben teljesített (jelen §. 2. bek. 2. pont), mert ekkor is befejezetté kell nyilvánítani az eljárást s ezzel az adóst szabadjára engedi.

VIII. A Kfszr. 11. §-ában szabályozott tárgyalásnak csak akkor van helye, ha értékesítés elrendelve nincs és a végrehajtást a Ke.-eljárás befejezetté nyilvánítása előtt kéri meg. Ez is azáltal vált lehetővé, hogy most már az egység teljesítése vagy a teljesítés kikényszerítése beleesik a Ke.-eljárás keretébe (l. fent a 10. §-hoz).

Az egységben kikötött teljesítési határidők tehát a Ke-eljárás tartama alatt járnak. A befejezetté nyilvánítás után a végrehajtás semmi különös szabály alá nem esik. Ha most már egyik vagy másik hitelező a befejezetté nyilvánítás előtt végrehajtást kér, ezt elrendelik és ez alapon végrehajtási zálogjogok keletkeznek, ez súlyosan sértené a par conditio creditorum elvét, veszélyeztetné a kvótális teljesítést és az adóst csődbe kergetné. Ezért a Kfszr. módot ad a hitelezők összességének, hogy ebben az esetben utólag is kérhesse az értékesítés elrendelését. Ha a bíró a kérelemnek helyt ad, a Kfszr. 3. §. esete állott be és ennek szabályai irányadók. Ha pedig ily kérelmet nem terjesztenek elő vagy a bíró annak nem ad helyt, az eljárást befejezetté kell nyilvánítani (Kfszr. 10. §. 2. bek. 3. p., jelen §. 1. bek.). A most zárójelben idézett két rendelkezés úgy függ össze, hogy az előbbiben arról az esetről van szó, „ha... az egységben értékesítést nem kötöttek ki (6340/1927. M. E. sz. rend. 4. §. és Kfszr. 1. §.), míg a jelen §-ban arról van szó, ha értékesítést nem rendeltek el. Minthogy mind a 6340/1927. M. E. sz. rend. ,mind pedig a Kfszr. 1. §-a esetében is el kell rendelni az értékesítést (V. ö. Kfszr. 2. §.), a Kfszr. 10. §. 2. bek. 3. pont tulajdonképp teljes egészében benne foglaltatik a jelen §-ban, s tehát annak a Kfszr. 10. §-ában csak az a jelentősége, hogy ott egybe vannak foglalva az eljárás időelőtti befejezetté nyilvánításának esetei.

A jelen §. alá eső értékesítési kérelem esetében vagy az értékesítést, vagy az eljárás befejezetté nyilvánításával kapcsolatban a végrehajtást kell elrendelni, ha a végrehajtásnak helye van. Ha azonban a végrehajtási kérelmet a bíró elutasítja, akkor egyiket sem rendeli el: az értékesítést nem, mert „a bíróság úgy látja“, hogy a végrehajtást nem kellene elrendelni, s a végrehajtást nem, mert annak nincs helye.

„Végrehajtás“ alatt csak kielégítési végrehajtást tudok érteni, mert pusztá biztosítási végrehajtás nem látszik elegendőnek ahhoz, hogy az értékesítési lavinát megindítsa. Ha nem így értelmeznénk, felmerülne az a probléma, (miként a R. 21. §. körében), vajjon jelzálogjog előjegyzésének, stb-nek is ugyanez-e a hatálya. Az egységet rendszerint kizárják a kvótahitelezők javára biztosítási végrehajtás foganatosítását. Ezt a jövőben is ki kell kötni.

Ha a bíró ahelyett, hogy értékesítést rendelt volna, a jelen §. 1. bek. ellenére a másik alternatívát választotta és végrehajtást rendelt el, amivel együtt jár a Ke-eljárás befejezetté nyilvánítása, ezt a hibát magá-

nak a bírónak kell akár hivatalból, akár kérelemre helyrehozni és a hibás végzést hatályon kívül helyezni (Kfszr. 11. §. 2. bek.). Határidőt, amely alatt ily intézkedés történhetik, a Kfszr. nem tartalmaz. Megeshetik tehát, hogy az adós ellen rég foganatosították azt a végrehajtást, talán már el is árverezték a végrehajtás alá vont ingó vagy ingatlan vagyontárgyakat, amikor valaki előáll azzal a kérelemmel, hogy tessék a végrehajtást elrendelő végzést hatályon kívül helyezni, mert értékesítést kérünk, sőt a bíró hivatalból is tehet ily intézkedést. Nyílt kérdés, hogyan szerez a bíró ilyenkor érvényt a maga intézkedésének és hogyan szerzi vissza a hitelezők számára az értékesítendő vagyont. Nyilvánvaló, hogy sem az árverési vevő, sem jóhiszemű más harmadik személy nem köteles ily vagyontárgyat visszaszolgáltatni. De ezen túlmenőleg helyes volna a rendelkezést oda korlátozottan alkalmazni, hogy a bíró ily intézkedést csak a res integra tartalma alatt tehet, de már nem, ha a végrehajtást foganatosították.

JOGALKOTAS

Miniszteri nyilatkozat és részvényjogi reform.

A kir. igazságügyminiszter, a napilapok jelentése szerint, Nagymaroson február 8-án tartott beszédében a részvényjognak egyelőre novelláris módosítása mellett tört lándzsát. A bajok főokát, amelyek a legsürgősebb segítséget igényelnek, abban az egyenlőtlenségben találta, amely a részvénytársaság vezetőségének jövedelme és a részvények jövedelmezősége között van.

Mi kénytelenek vagyunk feltételezni, hogy ez illetékes kijelentés inkább a szónoki hév elragadtatásában és a meggyőzni akarás le Bon-i fegyvereinek igénybevételében találja magyarázatát, mint a komoly jogászi meggyőződést kialakító tényezőkben. Mert bizonyára az orvosolni való hibák közé tartozik a miniszter úr említette nyavalya, de a szemléletnek ez a módja erősen emlékeztet azokra a nyilatkozatokra, amelyek egy-egy sérelmes intézkedés, eset vagy ítélet szemszögéből intézmények, törvények és szervezetek helyes vagy helytelen voltát bírálják meg.

Hogy szükség van-e részvényjogi reformra s ha igen: mily mértékű legyen az, — etekintetben ehelyütt állást foglalni nem kívánunk. A miniszter úr kijelentése azonban mulhatatlanul felveti a kérdést, melyek azok a szempontok, amelyek hivatva vannak arra, hogy elbíráltassanak, mielőtt a reform kérdésében döntünk.

A részvényjogi reform kérdése elsősorban gazdasági kérdés. Elsősorban tehát a gazdasági ténye-